

THÀNH PHẦN LOÀI CHIM Ở KHU BẢO TỒN THIÊN NHIÊN VÀ DI TÍCH VĨNH CỬU, TỈNH ĐỒNG NAI

NGÔ XUÂN TUỜNG, LÊ ĐÌNH THUYẾT, HÀ QUÝ QUỲNH

Viện Sinh thái và Tài nguyên sinh vật

Khu bảo tồn thiên nhiên và di tích (Khu BTTN & DT) Vĩnh Cửu có diện tích 100.303 ha, được thành lập theo Quyết định số 09/2006/QĐ-UBND ngày 20/02/2006 của Ủy ban Nhân dân tỉnh Đồng Nai, trên cơ sở sát nhập Khu dự trữ thiên nhiên Vĩnh Cửu với Trung tâm quản lý di tích chiến khu Đ. Khu BTTN & DT Vĩnh Cửu thuộc huyện Vĩnh Cửu, tỉnh Đồng Nai, phía đông tiếp giáp vườn quốc gia Cát Tiên và hồ Trị An, phía bắc và phía tây giáp tỉnh Bình Phước và tỉnh Bình Dương, phía nam là vùng lòng hồ nhà máy thủy điện Trị An và sông Đồng Nai. Tọa độ địa lý: 11°03' - 11°30'N, 106°54' - 107°13'E. Độ cao trung bình từ 100-200 m so với mặt biển.

Khu BTTN & DT Vĩnh Cửu được xây dựng nhằm bảo tồn sinh cảnh rừng và cảnh quan tự nhiên, khôi phục hệ sinh thái rừng cây họ Dâu (*Dipterocarpaceae*) thuộc lưu vực sông Đồng Nai và các loài động vật hoang dã, phục vụ nghiên cứu khoa học, giáo dục bảo vệ môi trường và phát triển du lịch sinh thái. Hiện có rất ít công trình khoa học về đa dạng sinh học ở khu vực này.

Thực hiện chương trình nghiên cứu về hệ động vật và hệ thực vật giữa Viện Sinh thái và Tài nguyên sinh vật với Khu BTTN & DT Vĩnh Cửu, chúng tôi đã tiến hành điều tra khảo sát khu hệ chim ở Khu BTTN & DT Vĩnh Cửu, nhằm cung cấp các dẫn liệu khoa học cho việc lập kế hoạch, tổ chức quản lý bảo vệ và phát triển bền vững nguồn tài nguyên sinh vật ở Khu BTTN & DT Vĩnh Cửu.

I. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

1. Thời gian và địa điểm

Công việc nghiên cứu khảo sát thực địa được tiến hành ba đợt, từ năm 2007 - 2009 tại các địa điểm có các dạng sinh cảnh khác nhau ở Khu

BTTN & DT Vĩnh Cửu, thuộc các xã: Mã Đà, Hiếu Liêm, Phú Lý và thị trấn Vĩnh An. Cụ thể là: Đợt 1 (từ 8 - 31/12/2007), khảo sát tại khu vực trạm kiểm lâm Khu Ủy, xã Mã Đà (chiến Khu Đ); khu vực trạm kiểm lâm Trung ương Cục, xã Phú Lý; Đợt 2 (từ 23/7 - 10/8/2008), khảo sát tại khu vực trạm kiểm lâm Dakinde, xã Phú Lý; khu vực trạm kiểm lâm Trung ương Cục, xã Phú Lý; Đợt 3 (từ 26/3 - 16/4/2009), khảo sát tại khu vực trạm kiểm lâm Suối Ràng, xã Phú Lý; khu vực trạm kiểm lâm Khu Ủy, xã Mã Đà; khu vực trạm kiểm lâm Rang Rang, xã Mã Đà; khu vực từ ngã ba Bà Hào, xã Mã Đà - hồ Trị An, thị trấn Vĩnh An - trạm kiểm lâm Đá Dựng, xã Mã Đà - trạm kiểm lâm Suối Linh, xã Mã Đà - trạm kiểm lâm Khu Ủy, xã Mã Đà.

2. Phương pháp

a. Phương pháp điều tra thực địa

Khảo sát theo tuyến: Trên các tuyến khảo sát tại thực địa, tiến hành quan sát các loài chim trực tiếp bằng mắt thường và ống nhòm. Các tuyến khảo sát là những đường mòn trong rừng, đi qua các dạng sinh cảnh đặc trưng của khu vực nghiên cứu. Tiến hành điều tra từ đầu tuyến đến hết tuyến bằng cách đi chậm, chú ý nghe và quan sát chim bằng ống nhòm hoặc mắt thường về hai phía của tuyến. Chụp ảnh (chim, sinh cảnh) và thu thập những thông tin cần thiết khác.

Bẫy bắt các loài chim nhỏ: Dùng lưới mờ mistnet (kích thước lưới 3 × 12 m; 3 × 18 m, cỡ mắt lưới 1,5 × 1,5 cm) để bẫy bắt những loài chim nhỏ di chuyển nhanh, khó phát hiện trong các tầng cây bụi. Tìm vị trí thích hợp (giao nhau giữa vùng sáng và tối) để đặt lưới. Hàng ngày đi kiểm tra lưới; cách 30 phút kiểm tra lưới 1 lần. Lưới được mở vào sáng sớm (5h30), khi chim bắt đầu đi kiếm ăn và được đóng lại khi trời bắt đầu tối (17h30).

Phỏng vấn: Dùng ảnh màu để phỏng vấn những người thường xuyên đi rừng và người dân địa phương để thu thập những thông tin về các loài chim ở khu vực nghiên cứu. Chuẩn bị trước các câu hỏi cần thiết, sử dụng ảnh màu của loài cần hỏi. Việc tiến hành phỏng vấn được lập đi lập lại ở nhiều người.

Thu thập các di vật: Các di vật của chim được giữ lại trong các gia đình dân địa phương như: lông cánh, lông đuôi, mỏ, giò... được thu thập kèm theo các thông tin cần thiết như: thời gian, địa điểm bắt được mẫu, người bắt mẫu. Những dẫn liệu này sẽ bổ sung thêm cho việc xác định loài.

b. Tài liệu sử dụng

Xác định tên các loài chim tại thực địa theo sách có hình vẽ màu của Craig Robson (2000) và sách Chim Việt Nam của Nguyễn Cử, Lê Trọng Trái, Karen Philipps (2000).

Danh sách thành phần loài theo hệ thống phân loại của Richard Howard và Alick Moore, 1991.

Tên phổ thông, tên khoa học và phân bố của các loài chim theo Võ Quý và Nguyễn Cử

(1999) và Charles G. Sibley, Burt L. Monroe Jr., 1990.

c. Đánh giá mức độ quý hiếm của các loài

Đánh giá các loài quý hiếm có giá trị bảo tồn nguồn gen và giá trị kinh tế cấp độ quốc gia và quốc tế dựa theo các tài liệu: Nghị định 32/2006/NĐ-CP của Chính Phủ (2006); Sách Đỏ Việt Nam (2007) và Danh Lục Đỏ IUCN (2009).

II. KẾT QUẢ VÀ THẢO LUẬN

1. Thành phần loài của khu hệ chim ở Khu BTTN & DT Vĩnh Cửu

Từ số liệu khảo sát trên thực địa, chúng tôi đã ghi nhận được ở Khu BTTN & DT Vĩnh Cửu có 243 loài chim thuộc 52 họ, 18 bộ (bảng 1). Trong đó có 36 loài thu được bằng lưới mờ, 230 loài ghi nhận được bằng quan sát trực tiếp ngoài thiên nhiên, 10 loài ghi nhận được qua tiếng kêu, 8 loài ghi nhận được qua phỏng vấn, 2 loài ghi nhận được qua di vật và 75 loài chụp được ảnh tại thực địa.

Bảng 1

Danh sách các loài chim ở Khu BTTN & DT Vĩnh Cửu

S TT	Tên khoa học	Tên phổ thông	Nguồn tư liệu
	I. PODICIPEDIFORMES	BỘ CHIM LẶN	
	1. Podicipedidae	Họ Chim lặn	
1	<i>Tachybaptus ruficollis</i> (Pallas, 1764)	Le hôi	QS, A
	II. PELECANIFORMES	BỘ BỒ NÔNG	
	2. Palacrocoracidae	Họ Cốc	
2	<i>Phalacrocorax niger</i> (Vieillot, 1817)	Cốc đen	QS, A
	III. CICONIIFORMES	BỘ HẠC	
	3. Ardeidae	Họ Diệc	
3	<i>Ardea cinerea</i> Linnaeus, 1758	Diệc xám	QS, PV
4	<i>A. purpurea</i> Linnaeus, 1766	Diệc lửa	QS
5	<i>Mesophoyx intermedia</i> (Wagler, 1829)	Cò ngàng nhỏ	QS
6	<i>Egretta garzetta</i> (Linnaeus, 1758)	Cò trắng	QS
7	<i>Bubulcus ibis</i> (Linnaeus, 1758)	Cò ruồi	QS, A
8	<i>Ardeola bacchus</i> (Bonaparte, 1855)	Cò bợ	QS
9	<i>Butorides striatus</i> (Linnaeus, 1758)	Cò xanh	QS
10	<i>Nycticorax nycticorax</i> (Linnaeus, 1758)	Vạc	QS, A
11	<i>Ixobrychus cinnamomeus</i> (Gmelin, 1789)	Cò lửa	QS
12	<i>I. flavicollis</i> (Latham, 1790)	Cò hương	QS
	4. Ciconiidae	Họ Hạc	
13	<i>Ciconia episcopus</i> (Boddaert, 1783)	Hạc cổ trắng	PV

14	<i>Leptoptilos javanicus</i> (Horsfield, 1821)	Già đầy java	PV
	IV. ANSERIFORMES	BỘ NGŨNG	
	5. Anatidae	Họ Vịt	
15	<i>Dendrocygna javanica</i> (Horsfield, 1821)	Le nâu	QS
16	<i>Nettapus coromandelianus</i> (Gmelin, 1789)	Le khoang cổ	PV
	V. FALCONIFORMES	BỘ CẮT	
	6. Pandionidae	Họ Ó cá	
17	<i>Pandion haliaetus</i> (Linnaeus, 1758)	ó cá	QS
	7. Accipitridae	Họ Ưng	
18	<i>Aviceda jerdoni</i> (Blyth, 1842)	Điều hoa jerdon	QS
19	<i>A. leuphotes</i> (Dumont, 1820)	Điều mào	QS
20	<i>Pernis ptilorhynchus</i> (Temminck, 1821)	Điều ăn ong	QS
21	<i>Milvus migrans</i> (Boddaert, 1783)	Điều hâu	QS
22	<i>Haliastur indus</i> (Boddaert, 1783)	Điều lửa	QS
23	<i>Ichthyophaga humilis</i> (Muller and Schlegel, 1841)	Điều cá bé	QS
24	<i>Spilornis cheela</i> (Latham, 1790)	Điều hoa miến điện	QS
25	<i>Butastur indicus</i> (Gmelin, 1788)	Điều ấn độ	QS, A
26	<i>Circus spilonotus</i> Kaup, 1847	Điều đầu trắng	QS
27	<i>Accipiter badius</i> (Gmelin, 1788)	Ưng xám	QS
28	<i>Ictinaetus malayensis</i> (Temminck, 1822)	Đại bàng mã lai	QS, A
29	<i>Spizaetus nipalensis</i> (Hodgson, 1836)	Điều núi	QS
	8. Falconidae	Họ Cắt	
30	<i>Polihierax insignis</i> Walden, 1872	Cắt nhỏ họng trắng	QS
31	<i>Microhierax caerulescens</i> (Linnaeus, 1758)	Cắt nhỏ bụng hung	QS
32	<i>Falco tinnunculus</i> Linnaeus, 1758	Cắt lưng hung	QS
33	<i>F. severus</i> Horsfield, 1821	Cắt bụng hung	QS
34	<i>F. peregrinus</i> Tunstall, 1771	Cắt lớn	QS
	VI. GALLIFORMES	BỘ GÀ	
	9. Phasianidae	Họ Trĩ	
35	<i>Francolinus pintadeanus</i> (Scopoli, 1786)	Đa đa	QS, K, A
36	<i>Coturnix chinensis</i> (Linnaeus, 1766)	Cay trung quốc	QS
37	<i>Arborophila davidi</i> Delacour, 1927	Gà so cổ hung	QS, PV
38	<i>A. charltoni</i> (Eyton, 1845)	Gà so ngực gụ	PV
39	<i>Gallus gallus</i> (Linnaeus, 1758)	Gà rừng	QS, K, A
40	<i>Lophura diardi</i> (Bonaparte, 1856)	Gà lôi hông tía	QS, A
41	<i>Polyplectron germaini</i> Elliot, 1866	Gà tiền mặt đỏ	QS
42	<i>Pavo muticus</i> Linnaeus, 1766	Công	PV
	VII. GRUIFORMES	BỘ SẾU	
	10. Turnicidae	Họ Cun cú	
43	<i>Turnix tanki</i> Blyth, 1843	Cun cú lưng hung	QS
44	<i>T. suscitator</i> (Gmelin, 1789)	Cun cú lưng nâu	QS
	11. Rallidae	Họ Gà nước	
45	<i>Rallus striatus</i> (Linnaeus, 1766)	Gà nước vằn	QS
46	<i>Amaurornis phoenicurus</i> (Pennant, 1769)	Cước ngực trắng	QS
47	<i>Gallix rex cinerea</i> (Gmelin, 1789)	Gà đồng	QS
48	<i>Gallinula chloropus</i> (Linnaeus, 1758)	Kịch	QS, A
49	<i>Porphyrio porphyrio</i> (Linnaeus, 1758)	Xít	QS

	VIII. CHARADRIIFORMES	BỘ RỄ	
	12. Jacanidae	Họ Gà lồi nước	
50	<i>Metopidius indicus</i> (Latham, 1790)	Gà lồi nước ấn độ	QS, A
	13. Rostratulidae	Họ Nhát hoa	
51	<i>Rostratula benghalensis</i> (Linnaeus, 1758)	Nhát hoa	QS
	14. Charadriidae	Họ Choi choi	
52	<i>Vanellus indicus</i> (Boddaert, 1783)	Te vật	QS, A
53	<i>Charadrius dubius</i> Scopoli, 1786	Choi choi nhỏ	QS
	15. Scolopacidae	Họ Rễ	
54	<i>Tringa ochropus</i> Linnaeus, 1758	Choát bụng trắng	QS
55	<i>Actitis hypoleucos</i> Linnaeus, 1758	Choát nhỏ	QS
56	<i>Gallinago gallinago</i> (Linnaeus, 1758)	Rễ giun	QS
	IX. COLUMBIFORMES	BỘ BỒ CÂU	
	16. Columbidae	Họ Bồ câu	
57	<i>Streptopelia orientalis</i> (Latham, 1790)	Cu sen	QS
58	<i>S. tranquebarica</i> (Hermann, 1804)	Cu ngói	QS
59	<i>S. chinensis</i> (Scopoli, 1786)	Cu gáy	M, QS, A
60	<i>Macropygia unchall</i> (Wagler, 1827)	Gầm ghì vằn	QS
61	<i>Chalcophaps indica</i> (Linnaeus, 1758)	Cu lông	M, QS, A
62	<i>Treron curvirostra</i> (Gmelin, 1789)	Cu xanh mỏ quặp	QS
63	<i>T. pompadora</i> (Gmelin, 1789)	Cu xanh đuôi đen	M, A
64	<i>Ducula aenea</i> (Linnaeus, 1766)	Gầm ghì lưng xanh	M, QS, A
	X. PSITTACIFORMES	BỘ VỆT	
	17. Psittacidae	Họ Vẹt	
65	<i>Loriculus vernalis</i> (Sparman, 1787)	Vẹt lùn	QS
66	<i>Psittacula alexandri</i> (Linnaeus, 1758)	Vẹt ngực đỏ	QS, A
	XI. CUCULIFORMES	BỘ CU CU	
	18. Cuculidae	Họ Cu cu	
67	<i>Clamator coromandus</i> (Linnaeus, 1766)	Khát nước	QS
68	<i>Cuculus sparveroides</i> Vigors, 1832	Chèo chèo lớn	QS
69	<i>C. micropterus</i> Gould, 1837	Bắt cô trời cột	QS, K
70	<i>Penthoceryx sonneratii</i> (Latham, 1790)	Tìm vịt vằn	QS
71	<i>Cacomantis merulinus</i> (Scopoli, 1786)	Tìm vịt	QS
72	<i>Chalcites xanthorhynchus</i> (Horsfield, 1821)	Tìm vịt tím	QS
73	<i>Surniculus lugubris</i> (Horsfield, 1821)	Cu cu đen	QS
74	<i>Eudynamis scolopacea</i> (Linnaeus, 1758)	Tu hú	QS, K
75	<i>Rhopodytes tristis</i> (Lesson, 1830)	Phướn	QS
76	<i>Centropus sinensis</i> (Stephens, 1815)	Bìm bịp lớn	QS, K
77	<i>C. bengalensis</i> (Gmelin, 1788)	Bìm bịp nhỏ	QS, K
	XII. STRIGIFORMES	BỘ CÚ	
	19. Strigidae	Họ Cú mèo	
78	<i>Otus spilocephalus</i> (Blyth, 1846)	Cú mèo latusơ	QS, K
79	<i>O. sunia</i> (Hodgson, 1836)	Cú mèo nhỏ	QS
80	<i>O. lempiji</i> (Horsfield, 1821)	Cú mèo khoang cổ	M, A
81	<i>Glaucidium brodiei</i> (Burton, 1836)	Cú vọ mặt trắng	QS, K
82	<i>G. cuculoides</i> (Vigors, 1831)	Cú vọ	M, A
83	<i>Ninox scutulata</i> (Raffles, 1822)	Cú vọ lưng nâu	QS

	XIII. CAPRIMULGIFORMES	BỘ CÚ MUỖI	
	20. Caprimulgidae	Họ Cú muỗi	
84	<i>Caprimulgus macrurus</i> Horsfield, 1821	Cú muỗi đuôi dài	M, QS, A
	XIV. APODIFORMES	BỘ YẾN	
	21. Apodidae	Họ Yến	
85	<i>Cypsiurus batasiensis</i> (Gray, 1829)	Yến cọ	QS
86	<i>Apus pacificus</i> (Latham, 1802)	Yến hồng trắng	QS
	XV. TROGONIFORMES	BỘ NUỐC	
	22. Trogonidae	Họ Nuốc	
87	<i>Harpactes oreskios</i> (Temminck, 1823)	Nuốc bụng vàng	M, A
88	<i>H. erythrocephalus</i> (Gould, 1834)	Nuốc bụng đỏ	M, QS, A
	XVI. CORACIIFORMES	BỘ SẢ	
	23. Alcedinidae	Họ Bói cá	
89	<i>Ceryle rudis</i> (Linnaeus, 1758)	Bói cá nhỏ	QS, A
90	<i>Alcedo atthis</i> (Linnaeus, 1758)	Bồng chanh	M, QS, A
91	<i>Ceyx erithacus</i> (Linnaeus, 1758)	Bồng chanh đỏ	M, QS, A
92	<i>Lacedo pulchella</i> (Horsfield, 1821)	Sả vằn	M, A
93	<i>Pelargopsis capensis</i> (Linnaeus, 1766)	Sả mỏ rộng	QS
94	<i>Halcyon smyrnensis</i> (Linnaeus, 1758)	Sả đầu nâu	QS, A
95	<i>H. pileata</i> (Boddaert, 1783)	Sả đầu đen	QS
	24. Meropidae	Họ Trâu	
96	<i>Nyctornis athertoni</i> (Jardine et Selby, 1830)	Trâu lớn	QS
97	<i>Merops viridis</i> Linnaeus, 1758	Trâu họng xanh	QS, A
98	<i>M. superciliosus</i> Linnaeus, 1766	Trâu ngực nâu	QS
99	<i>M. leschenaulti</i> Vieillot, 1817	Trâu họng vàng	QS, A
	25. Coraciidae	Họ Sả rừng	
100	<i>Coracias benghalensis</i> (Linnaeus, 1758)	Sả rừng	QS, A
101	<i>Eurystomus orientalis</i> (Linnaeus, 1766)	Yểng quạ	QS, A
	26. Bucerotidae	Họ Hồng hoàng	
102	<i>Aceros undulatus</i> (Shaw, 1811)	Niệc mỏ vằn	PV, DV
103	<i>Anthracoceros albirostris</i> (Shaw & Nodder, 1813)	Cao cát bụng trắng	QS, A
104	<i>Buceros bicornis</i> Linnaeus, 1758	Hồng hoàng	QS, DV
	XVII. PICIFORMES	BỘ GỖ KIẾN	
	27. Capitonidae	Họ Cu róc	
105	<i>Megalaima lagrandieri</i> Verreaux, 1868	Thầy chùa đít đỏ	QS
106	<i>M. lineata</i> (Vieillot, 1816)	Thầy chùa bụng nâu	QS, A
107	<i>M. faiostricta</i> (Temminck, 1831)	Thầy chùa đầu xám	QS, K
108	<i>M. asiatica</i> (Latham, 1790)	Cu róc đầu đỏ	QS
109	<i>M. australis</i> (Horsfield, 1821)	Cu róc đầu đen	QS
110	<i>M. haemacephala</i> (Muller, 1776)	Cu róc cổ đỏ	QS
	28. Picidae	Họ Gỗ kiến	
111	<i>Sasia ochracea</i> Hodgson, 1836	Gỗ kiến lùn mày trắng	QS, A
112	<i>Picoides canicapillus</i> (Blyth, 1845)	Gỗ kiến nhỏ đầu xám	QS
113	<i>Celeus brachyurus</i> (Vieillot, 1818)	Gỗ kiến nâu	QS
114	<i>Blythipicus pyrrhotis</i> (Hodgson, 1837)	Gỗ kiến nâu cổ đỏ	M, QS, A
115	<i>Picus chlorolophus</i> Vieillot, 1818	Gỗ kiến xanh cánh đỏ	QS
116	<i>P. flavinucha</i> Gould, 1834	Gỗ kiến xanh gáy vàng	M, QS, A

117	<i>P. vittatus</i> Vieillot, 1818	Gõ kiến xanh bụng vàng	QS
118	<i>P. canus</i> (Gmelin, 1788)	Gõ kiến xanh gáy đen	QS
119	<i>Dinopium javanense</i> (Ljungh, 1797)	Gõ kiến vàng nhỏ	QS
120	<i>Chrysocolaptes lucidus</i> (Scopoli, 1796)	Gõ kiến vàng lớn	QS
121	<i>Gecinulus grantia</i> (Hodgson, 1837)	Gõ kiến nâu đỏ	QS
122	<i>Dryocopus javensis</i> Tristan, 1879	Gõ kiến đen bụng trắng	QS,A
123	<i>Mulleripicus pulverulentus</i> (Temminck, 1826)	Gõ kiến xám	QS
	XVIII. PASSERIFORMES	BỘ SẾ	
	29. Eurylaimidae	Họ Mỏ rộng	
124	<i>Cymbirhynchus macrorhynchos</i> (Gmelin, 1788)	Mỏ rộng đỏ	QS
125	<i>Eurylaimus javanicus</i> Horsfield, 1821	Mỏ rộng hồng	M, QS, A
	30. Pittidae	Họ Đuôi cụt	
126	<i>Pitta soror</i> Wardlaw-Ramsay, 1881	Đuôi cụt đầu xám	M, QS, A
127	<i>P. elliotii</i> Oustalet, 1874	Đuôi cụt bụng vàng	QS
	31. Alaudidae	Họ Sơn ca	
128	<i>Alauda gulgula</i> Franklin, 1831	Sơn ca	QS
	32. Hirundinidae	Họ Nhạn	
129	<i>Hirundo rustica</i> Linnaeus, 1758	Nhạn bụng trắng	QS
130	<i>H. daurica</i> Linnaeus, 1771	Nhạn bụng xám	QS
	33. Motacillidae	Họ Chìa vôi	
131	<i>Motacilla flava</i> Linnaeus, 1758	Chìa vôi vàng	QS
132	<i>M. cinerea</i> Tunstall, 1771	Chìa vôi núi	QS
133	<i>M. alba</i> Linnaeus, 1758	Chìa vôi trắng	QS
134	<i>Anthus novaeseelandae</i> (Gmelin, 1789)	Chim manh lớn	QS
135	<i>A. hodgsoni</i> Richmond, 1907	Chim manh vân nạm	QS
	34. Campephagidae	Họ Phường chèo	
136	<i>Coracina novaehollandiae</i> (Gmelin, 1789)	Phường chèo xám lớn	QS
137	<i>C. polioptera</i> (Sharpe, 1879)	Phường chèo xám nhỏ	QS
138	<i>C. melaschistos</i> (Hodgson, 1836)	Phường chèo xám	QS
139	<i>Pericrocotus flammeus</i> (Forster, 1781)	Phường chèo đỏ lớn	QS
140	<i>Tephrodornis gularis</i> (Raffles, 1822)	Phường chèo nâu	QS
141	<i>Hemipus picatus</i> (Sykes, 1832)	Phường chèo đen	QS, A
	35. Pycnonotidae	Họ Chào mào	
142	<i>Pycnonotus atriceps</i> (Temminck, 1822)	Chào mào vàng đầu đen	QS, A
143	<i>P. melanicterus</i> (Gmelin, 1789)	Chào mào vàng mào đen	QS, A
144	<i>P. jocosus</i> (Linnaeus, 1758)	Chào mào	QS, A
145	<i>P. aurigaster</i> (Vieillot, 1818)	Bông lau tai trắng	QS
146	<i>P. finlaysoni</i> Strickland, 1844	Bông lau họng vạch	QS
147	<i>P. blanfordi</i> Jerdon, 1862	Bông lau tai vàng	QS
148	<i>Alophoixus pallidus</i> (Swinhoe, 1870)	Cành cách lớn	M, QS, A
149	<i>A. ochraceus</i> Moore, 1854	Cành cách bụng hung	M, QS, A
150	<i>Hypsipetes propinquus</i> (Oustalet, 1903)	Cành cách nhỏ	M, QS, A
151	<i>H. madagascariensis</i> (Muller, 1776)	Cành cách đen	QS
	36. Irenidae	Họ Chim xanh	
152	<i>Aegithina tiphia</i> (Linnaeus, 1758)	Chim nghệ ngực vàng	QS, A
153	<i>A. lafresnayei</i> (Hartlaub, 1844)	Chim nghệ lớn	QS
154	<i>Chloropsis cochinchinensis</i> (Gmelin, 1788)	Chim xanh nam bộ	M, QS, A

155	<i>C. aurifrons</i> (Temminck, 1829)	Chim xanh trán vàng	QS
156	<i>C. hardwickei</i> Jardine and Selby, 1830	Chim xanh hông vàng	QS
157	<i>Irena puella</i> (Latham, 1790)	Chim lam	QS, A
	37. Laniidae	Họ Bách thanh	
158	<i>Lanius cristatus</i> Linnaeus, 1758	Bách thanh mày trắng	QS
159	<i>L. schach</i> Linnaeus, 1758	Bách thanh đầu đen	M, QS, A
	38. Turdidae	Họ Chích chòe	
160	<i>Erithacus cyane</i> (Pallas, 1776)	Oanh lưng xanh	M, QS, A
161	<i>Copsychus saularis</i> (Linnaeus, 1758)	Chích chòe	QS, A
162	<i>C. malabaricus</i> (Scopoli, 1788)	Chích chòe lửa	M, QS, A
163	<i>Cinclidium leucurum</i> (Hodgson, 1845)	Oanh đuôi trắng	QS
164	<i>Enicurus schistaceus</i> (Hodgson, 1836)	Chích chòe nước trán trắng	QS, A
165	<i>Saxicola torquata</i> (Linnaeus, 1766)	Sẻ bụi đầu đen	QS
166	<i>S. caprata</i> (Linnaeus, 1766)	Sẻ bụi đen	QS
167	<i>Monticola gularis</i> (Swinhoe, 1863)	Hoét đá họng trắng	QS
168	<i>M. rufiventris</i> (Jardine & Selby, 1833)	Hoét đá bụng hung	QS
169	<i>M. solitarius</i> (Linnaeus, 1758)	Hoét đá	QS
170	<i>Myiophoneus caeruleus</i> (Scopoli, 1786)	Hoét xanh	QS
171	<i>Zoothera citrina</i> (Latham, 1790)	Hoét vàng	QS
	39. Timaliidae	Họ Khướu	
172	<i>Malacocincla abbotti</i> Blyth, 1845	Chuối tiêu mỏ to	M, A
173	<i>Pellorneum tickelli</i> Blyth, 1859	Chuối tiêu đất	M, QS, A
174	<i>P. ruficeps</i> Swainson, 1832	Chuối tiêu ngực dóm	M, QS, A
175	<i>Malacopteron cinereum</i> Eyton, 1839	Chuối tiêu đuôi ngắn	M, QS, A
176	<i>Pomatorhinus hypoleucos</i> (Blyth, 1844)	Họa mi đất mỏ dài	M, QS, A
177	<i>P. schisticeps</i> Hodgson, 1836	Họa mi đất mày trắng	QS
178	<i>P. ruficollis</i> Hodgson, 1836	Họa mi đất ngực luốc	M, QS, A
179	<i>Stachyris nigriceps</i> Blyth, 1844	Khướu bụi đầu đen	QS, A
180	<i>Macronus gularis</i> (Horsfield, 1822)	Chích chạch má vàng	M, QS, A
181	<i>M. kelleyi</i> (Delacour, 1932)	Chích chạch má xám	QS
182	<i>Timalia pileata</i> Horsfield, 1821	Họa mi nhỏ	QS
183	<i>Garrulax leucolophus</i> (Hardwicke, 1815)	Khướu đầu trắng	QS, K
184	<i>G. monileger</i> (Hodgson, 1836)	Khướu khoang cổ	QS
185	<i>G. chinensis</i> (Scopoli, 1786)	Khướu bạc má	QS
186	<i>G. canorus</i> (Linnaeus, 1758)	Họa mi	QS
187	<i>Pteruthius flaviscapis</i> (Temminck, 1835)	Khướu mỏ quặp mày trắng	QS
188	<i>Alcippe poiocephala</i> (Jerdon, 1844)	Lách tách má nâu	QS
189	<i>A. peracensis</i> Sharpe, 1887	Lách tách vành mắt	QS
190	<i>Yuhina zantholeuca</i> (Blyth, 1844)	Khướu mào bụng trắng	QS
	40. Sylviidae	Họ Chim chích	
191	<i>Urosphena squameiceps</i> (Swinhoe, 1863)	Chích á châu	QS
192	<i>Cettia diphone</i> (Kittlitz, 1830)	Chích bụi rậm	QS
193	<i>Prinia rufescens</i> Blyth, 1847	Chiền chiện đầu nâu	QS
194	<i>Orthotomus sutorius</i> (Pennant, 1769)	Chích bông đuôi dài	QS
195	<i>O. atrogularis</i> Temminck, 1836	Chích bông cánh vàng	QS
196	<i>Phylloscopus fuscatus</i> (Blyth, 1842)	Chim chích nâu	QS
197	<i>P. inornatus</i> (Blyth, 1842)	Chích mày lớn	QS

198	<i>P. borealis</i> (Blasius, 1858)	Chích phương bắc	QS
199	<i>P. plumbeitarsus</i> Swinhoe, 1861	Chích hai vạch	QS
200	<i>Abroscopus superciliaris</i> (Blyth, 1859)	Chích đớp ruồi mỏ vàng	QS
	41. Muscipidae	Họ Đớp ruồi	
201	<i>Muscicapa dauurica</i> Pallas, 1811	Đớp ruồi nâu	QS
202	<i>M. thalassina</i> Swainson, 1838	Đớp ruồi xanh xám	QS
203	<i>Niltava hainana</i> (Ogilvie-Grant, 1900)	Đớp ruồi hải nam	QS
204	<i>Culicicapa ceylonensis</i> (Swainson, 1820)	Đớp ruồi đầu xám	QS, A
	42. Monarchidae	Họ Rẻ quạt	
205	<i>Hypothymis azurea</i> (Boddaert, 1783)	Đớp ruồi xanh gáy đen	M, QS, A
206	<i>Terpsiphone paradisi</i> (Linnaeus, 1758)	Thiên đường đuôi phướn	M, QS, A
	43. Paridae	Họ Bạc má	
207	<i>Parus major</i> Linnaeus, 1758	Bạc má	QS
	44. Dicaeidae	Họ Chim sâu	
208	<i>Dicaeum chrysorrheum</i> Temminck and Laugier, 1829	Chim sâu bụng vạch	QS
209	<i>D. concolor</i> Jerdon, 1840	Chim sâu vàng lục	QS
210	<i>D. cruentatum</i> (Linnaeus, 1758)	Chim sâu lưng đỏ	QS
	45. Nectariniidae	Họ Hút mật	
211	<i>Anthreptes singalensis</i> (Gmelin, 1788)	Hút mật bụng hung	QS
212	<i>Hypogramma hypogrammicum</i> (Muller, 1843)	Hút mật bụng vạch	M, QS, A
213	<i>Nectarinia jugularis</i> (Linnaeus, 1766)	Hút mật họng tím	QS
214	<i>Aethopiga saturata</i> (Hodgson, 1836)	Hút mật ngực đỏ	QS
215	<i>A. siparaja</i> (Raffles, 1822)	Hút mật đỏ	QS
216	<i>Arachnothera longirostra</i> (Latham, 1790)	Bấp chuối mỏ dài	M, QS, A
217	<i>A. magna</i> (Hodgson, 1837)	Bấp chuối dốm đen	QS
	46. Estrildidae	Họ Chim di	
218	<i>Lonchura striata</i> (Linnaeus, 1766)	Di cam	QS
219	<i>L. punctulata</i> (Linnaeus, 1758)	Di đá	QS
	47. Ploceidae	Họ Sẻ	
220	<i>Passer montanus</i> (Linnaeus, 1758)	Sẻ nhà	QS
221	<i>P. flaveolus</i> Blyth, 1844	Sẻ bụi vàng	QS
222	<i>Ploceus hypoxanthus</i> (Sparrman, 1788)	Rông rộc vàng	QS
223	<i>P. philippinus</i> (Linnaeus, 1766)	Rông rộc	QS
	48. Sturnidae	Họ Sáo	
224	<i>Sturnus sericeus</i> Gmelin, 1788	Sáo đá đầu trắng	QS, A
225	<i>S. nigricollis</i> (Paykull, 1807)	Sáo sậu	QS
226	<i>Acridotheres tristis</i> (Linnaeus, 1766)	Sáo nâu	QS
227	<i>A. grandis</i> Moore, 1858	Sáo mỏ vàng	QS
228	<i>A. cristatellus</i> (Linnaeus, 1766)	Sáo đen, Sáo mỏ ngà	QS
229	<i>Ampeliceps coronatus</i> Blyth, 1842	Sáo vàng	QS
230	<i>Gracula religiosa</i> Linnaeus, 1758	Yểng, Nhông	QS
	49. Oriolidae	Họ Vàng anh	
231	<i>Oriolus chinensis</i> Linnaeus, 1766	Vàng anh trung quốc	QS, A
232	<i>O. xanthornus</i> (Linnaeus, 1758)	Vàng anh đầu đen	QS, A
	50. Dicruridae	Họ Chèo bẻo	
233	<i>Dicrurus macrocercus</i> (Vieillot, 1817)	Chèo bẻo	QS, A

234	<i>D. leucophaeus</i> Vieillot, 1817	Chèo bẻo xám	QS
235	<i>D. annectans</i> (Hodgson, 1836)	Chèo bẻo mỏ quạ	QS
236	<i>D. aeneus</i> Vieillot, 1817	Chèo bẻo rừng	QS
237	<i>D. remifer</i> (Temminck, 1823)	Chèo bẻo cờ đuôi bằng	M, QS, A
238	<i>D. hottentottus</i> (Linnaeus, 1766)	Chèo bẻo bờm	QS
239	<i>D. paradiseus</i> (Linnaeus, 1766)	Chèo bẻo cờ đuôi chẻ	QS, A
	51. Artamidae	Họ Nhạn rừng	
240	<i>Artamus fuscus</i> Vieillot, 1817	Nhạn rừng	QS
	52. Corvidae	Họ Quạ	
241	<i>Cissa hypoleuca</i> (Temminck, 1826)	Giẻ cùi bụng vàng	M, A
242	<i>Crypsirina temia</i> (Daudin, 1800)	Chim khách	QS, A
243	<i>Corvus macrorhynchos</i> Wagler, 1827	Quạ đen	QS

Ghi chú: QS. quan sát trực tiếp ngoài thiên nhiên; M. loài thu được bằng lưới mờ; A. loài có ảnh chụp; K. tiếng kêu; PV. phỏng vấn; DV. di vật.

Bảng 2

Các loài chim có giá trị bảo tồn nguồn gen và giá trị kinh tế ở Khu BTTN & DT Vĩnh Cửu

S TT	Tên khoa học	Tên phổ thông	Giá trị bảo tồn		
			NĐ32	SĐVN	IUCN
1	<i>Ciconia episcopus</i> (Boddaert, 1783)	Hạc cổ trắng	IIB	VU	
2	<i>Leptoptilos javanicus</i> (Horsfield, 1821)	Già đẫy java	IB	VU	VU
3	<i>Nettapus coromandelianus</i> (Gmelin, 1789)	Le khoang cổ		EN	
4	<i>Ichthyophaga humilis</i> (Muller and Schlegel, 1841)	Điều cá bé		VU	NT
5	<i>Spilornis cheela</i> (Latham, 1790)	Điều hoa miến điện	IIB		
6	<i>Polihierax insignis</i> Walden, 1872	Cát nhỏ họng trắng	IIB	LR	NT
7	<i>Arborophila davidi</i> Delacour, 1927	Gà so cổ hung	IIB	EN	EN
8	<i>A. charltoni</i> (Eyton, 1845)	Gà so ngực gụ	IIB	LR	NT
9	<i>Lophura diardi</i> (Bonaparte, 1856)	Gà lôi hông tía	IB	VU	NT
10	<i>Polyplectron germaini</i> Elliot, 1866	Gà tiền mặt đỏ	IB	VU	NT
11	<i>Pavo muticus</i> Linnaeus, 1766	Công	IB	EN	VU
12	<i>Loriculus vernalis</i> (Sparman, 1787)	Vẹt lùn	IIB		
13	<i>Psittacula alexandri</i> (Linnaeus, 1758)	Vẹt ngực đỏ	IIB		
14	<i>Aceros undulatus</i> (Shaw, 1811)	Niệc mỏ vàng	IIB	VU	
15	<i>Buceros bicornis</i> Linnaeus, 1758	Hồng hoàng	IIB	VU	NT
16	<i>C. malabaricus</i> (Scopoli, 1788)	Chích chòe lửa	IIB		
17	<i>Ploceus hypoxanthus</i> (Sparman, 1788)	Rồng rộc vàng			NT
18	<i>Gracula religiosa</i> Linnaeus, 1758	Yểng, Nhông	IIB		
Tổng số			15	12	10

Ghi chú: IB. nghiêm cấm khai thác sử dụng; IIB. hạn chế khai thác sử dụng; EN. nguy cấp; VU. sẽ nguy cấp; LR. ít nguy cấp; NT. sắp bị đe dọa.

2. Các loài chim có giá trị bảo tồn nguồn gen

Đã ghi nhận được 18 loài chim quý hiếm có giá trị bảo tồn nguồn gen và giá trị kinh tế ở Khu BTTN & DT Vĩnh Cửu (bảng 2). Trong đó, Nghị định 32/2006/NĐ-CP có 15 loài, gồm: 4

loài trong nhóm IB và 11 loài trong nhóm IIB; theo Sách Đỏ Việt Nam (2007) có 12 loài, gồm 3 loài ở bậc EN, 7 loài ở bậc VU và 2 loài ở bậc LR; theo Danh lục Đỏ IUCN (2009) có 10 loài, gồm 1 loài ở bậc EN, 2 loài ở bậc VU và 7 loài ở bậc NT.

III. KẾT LUẬN

Cho đến nay, đã ghi nhận được ở Khu BTTN & DT Vĩnh Cửu có 243 loài chim thuộc 53 họ, 18 bộ. Trong đó, có 36 loài thu được bằng lưới mờ, 230 loài ghi nhận được bằng quan sát trực tiếp ngoài thiên nhiên, 10 loài ghi nhận được qua tiếng kêu, 8 loài ghi nhận được qua phỏng vấn, 2 loài ghi nhận được qua di vật và 75 loài chụp được ảnh tại thực địa.

Đã ghi nhận được 18 loài chim quý hiếm có giá trị bảo tồn nguồn gen và giá trị kinh tế ở Khu BTTN & DT Vĩnh Cửu. Trong đó, 15 loài được ghi trong Nghị định 32/2006/NĐ-CP; 12 loài trong Sách Đỏ Việt Nam (2007) và 10 loài trong Danh lục Đỏ IUCN (2009).

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. **Bộ Khoa học và Công nghệ, Viện Khoa học và Công nghệ Việt Nam**, 2007: Sách Đỏ Việt Nam (phần I: Động vật). Nxb. Khoa học Tự nhiên và Công nghệ, Hà Nội.
2. **Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn, BirdLife International**, 2004: Thông tin về các khu bảo vệ hiện có và đề xuất ở Việt Nam (tái bản lần thứ hai). Tập II -

Miền Nam Việt Nam.

3. **Charles G. Sibley and Burt L. Monroe Jr.**, 1990: Distribution and Taxonomy of Birds of the World. Yale University Press New Haven & London.
4. **Chính phủ nước CHXHCN Việt Nam**, 2006: Nghị định 32/2006/NĐ-CP của Chính phủ về quản lý thực vật rừng, động vật rừng nguy cấp, quý hiếm.
5. **Craig Robson**, 2000: A Field guide to the Birds of Thailand and South - East Asia. Asia Books, 504 pp.
6. **IUCN**, 2009: Red list of Threatened animals. <http://www.redlist.org>.
7. **Nguyễn Cử, Lê Trọng Trái, Karen Phillipps**, 2000: Chim Việt Nam. Nxb. Lao Động - Xã Hội, Hà Nội.
8. **Ngô Xuân Tường, Trương Văn Lã**, 2006: Tạp chí Sinh học, 28(1): 40-46. Hà Nội.
9. **Richard Howard, Alick Moore**, 1991: A Complete Checklist of the Birds of the World. Second Edition London.
10. **Võ Quý, Nguyễn Cử**, 1999: Danh lục chim Việt Nam (tái bản lần thứ nhất). Nxb. Nông nghiệp, Hà Nội.

THE BIRD SPECIES COMPOSITION OF THE NATURE RESERVE AND HISTORICAL VINH CUU, DONG NAI PROVINCE

NGO XUAN TUONG, LE DINH THUY, HA QUY QUYNH

SUMMARY

The Natural reserve and historical Vinh Cuu was established by N°9 Decision dated 20 February 2006 of Dong Nai province's People Committee and have the area 100,303 hecta. It is belonging to Vinh Cuu district, Dong nai province. The border line with Cat Tien national park and Tri An lake in the Eastern; with Binh Phuoc province in the Northern; with Binh Duong province in the Western; and with water reservoir of the Tri An hydroelectric plant and Dong Nai river in the Southern.

The biodiversity research was conducted in the Natural reserve and historical Vinh Cuu, Dongnai province during 2007 to 2009. Also three suveys on the birds were carried out in this areas, namely: D base, Dakinde, Suoi Rang, Rang Rang, Suoi Linh, Da Dung area, Dong Nai province.

A total of 243 bird species belonging to 53 families, 18 orders were recorded in the Natural reserve and historical Vinh Cuu, Dong Nai province.

There are 15 species are listed in the Governmental Decree N°32/2006/ND-CP, included: 4 species in IB group (*Leptoptilos javanicus*, *Lophura diardi*, *Polyplectron germaini* and *Pavo muticus*); 11 species in IIB group (*Ciconia episcopus*, *Spilornis cheela*, *Polihierax insignis*, *Arborophila davidi*, *A. charltoni*, *Loriculus*

vernalis, *Psittacula alexandri*, *Aceros undulatus*, *Buceros bicornis*, *Copsychus malabaricus* and *Gracula religiosa*).

There are 12 species are listed in the Red Data Book of Vietnam (2007), included: 3 species EN (*Nettapus coromandelianus*, *Arborophila davidi* and *Pavo muticus*); 7 species VU (*Ciconia episcopus*, *Leptoptilos javanicus*, *Icthyophaga humilis*, *Lophura diardi*, *Polyplectron germaini*, *Aceros undulatus* and *Buceros bicornis*); 2 species LR (*Polihierax insignis*, *Arborophila charltoni*).

There are 10 species are listed in the IUCN Red List (2009), included: one species EN (*Arborophila davidi*), 2 species VU (*Leptoptilos javanicus*; *Pavo muticus*); 7 species NT (*Icthyophaga humilis*, *Polihierax insignis*, *Arborophila charltoni*, *Lophura diardi*, *Polyplectron germaini*, *Buceros bicornis* and *Ploceus hypoxanthus*).

Ngày nhận bài: 17-8-2009